

KS. MARCIN SIENKOWSKI*

Sprawozdanie z sympozjum naukowego pt. „Kościół dziś”, WSD w Elku, 4 marca 2023 r.

4 marca 2023 r. (w święto św. Kazimierza Królewicza) w Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Elckiej w Elku zostało zorganizowane sympozjum naukowe pt. „Kościół dziś”. W cyklu Interdyscyplinarnego Dnia Świętego Tomasza z Akwinu była to już dziesiąta konferencja naukowa¹. Podobnie jak poprzednie, tegoroczne sympozjum było adresowane zwłaszcza do wykładowców, duszpasterzy, katechetów, alumnów i osób zainteresowanych problematyką Kościoła oraz zagadnień z nim związanych. Zaproponowany temat zgromadził kilkudziesięciu uczestników nie tylko z Elku.

Komitet Naukowy sympozjum utworzyli: przewodniczący – ks. dr hab. Tomasz Kopiczko (UKSW w Warszawie); ks. dr Antoni Skowroński (Państwowa Uczelnia Zawodowa im. prof. Edwarda F. Szczepanika w Suwałkach); ks. dr Paweł Tarasiewicz (Adler-Aquinas Institute, Colorado Springs, Colo., USA; WSD w Elku). Natomiast członkami Komitetu Organizacyjnego byli: przewodniczący – ks. dr Marcin Sieńkowski (WSD w Elku); ks. dr Maciej Maciukiewicz (WSD w Elku); mgr Marta Rózio (Filia Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie).

Sympozjum obejmowało część modlitewną oraz naukową. Pierwsza z nich odbyła się w kaplicy seminaryjnej. Mszy św. przewodniczył i homilię wygłosił bp Jerzy Mazur, biskup elcki². W części naukowej zostały wygłoszone trzy referaty (które poprzedziło wystąpienie wstępne, a zakończyło podsumowanie i dyskusja). Przedstawili je prelegenci z różnych ośrodków naukowych (ks. dr hab.

* ks. Marcin Sieńkowski – Wyższe Seminarium Duchowne Diecezji Elckiej, Elk
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0679-5006>; e-mail: sienkowskimarcin@interia.pl

¹ Tematy i terminy poprzednich sympozjów wymienia np. M. Sieńkowski, *Realizowanie podstawowych zasad formacyjnych w Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Elckiej w latach 2012-2022*, „Studia Elckie” 24(2022), nr 4, s. 480.

² Por. M. Rogińska, *Kościół dziś – Ogólnopolska Konferencja Naukowa*, <https://diecezjaelk.pl/2023/03/05/kosciol-dzis-ogolnopolska-konferencja-naukowa/> (dostęp: 5.03.2023).

Damian Wąsek – prof. UPJPII w Krakowie; ks. dr Tomasz Adamczyk – KUL; red. Krzysztof Ziemięć – TVP w Warszawie).

Sesję naukową rozpoczął ks. dr Marcin Sieńkowski, rektor WSD w Ełku, który, po przywitaniu prelegentów i przybyłych gości, wygłosił wprowadzający referat pt. „Dlaczego wciąż powraca temat Kościoła?”. Najpierw podał przykłady uzasadniające, że temat Kościoła faktycznie powraca w debacie tak publiczystycznej, jak i naukowej. Następnie wskazał różnego rodzaju racje, które decydują o tym, że określony problem w ogóle jest podejmowany. Na koniec uzasadnił, dlaczego temat Kościoła został podjęty na sympozjum w Ełku (rok duszpasterski „Wierzę w Kościół Chrystusowy”; książka Benedykta XVI „Czym jest chrześcijaństwo? Duchowy prawie-testament”). Uzasadnienie to zostało oparte głównie o racje poznawcze, naukowe, aspektywne i apologetyczne.

W następnej kolejności referat pt. „Wiarygodność Kościoła w kontekście prądów sekularyzacyjnych” wygłosił ks. dr hab. Damian Wąsek, prof. UPJPII w Krakowie. Rozpoczął od krótkiej charakterystyki Kościoła w Polsce (wiara i praktyki) oraz przyczyn jego kryzysu. Zaznaczył, że współcześnie rośnie odsetek osób deklarujących się jako niewierzące (najbardziej wśród młodzieży), spada liczba osób regularnie praktykujących i uczęszczających na lekcje religii, zmniejsza się ilość powołań i rośnie liczba księży występujących z kapłaństwa. Zdaniem prelegenta, przyczyn kryzysu Kościoła należy szukać zarówno w nim samym, jak i w czynnikach zewnętrznych. Do pierwszej grupy zaliczył m.in. spadek wiarygodności, brak reform oraz działania samego Kościoła jako instytucji (J.R. Quinn), a do drugiej przede wszystkim prądy sekularyzacyjne.

Następnie ks. Wąsek przytoczył i omówił pewne propozycje, które mogłyby przeciwdziałać niekorzystnej sytuacji i wpłynąć na rozwój Kościoła. Były to głównie poglądy teologów, którzy potrafią (potrafili) czytać znaki czasu i szukać trafnych odpowiedzi na problemy pojawiające się w Kościele. Zwrócił uwagę na sześć wątków apologetycznych z zakresu szeroko pojętej teologii.

(1) Jeden z nich dotyczył hierarchii prawd w teologii katolickiej. Ks. Wąsek podkreślił, że istotę chrześcijaństwa stanowi prawda: Bóg jest dla człowieka. Świadczy o tym m.in. samoudzielenie się Boga (K. Rahner). Natomiast stawianie w centrum zagadnień drugorzędnych czyni z chrześcijaństwa ideologię. (2) Inny wątek związany był ze zwrotem w chrystologii. Chodzi w niej o to, że Chrystus buduje most między Bogiem a człowiekiem. Z punktu widzenia człowieka istotne znaczenie ma zdolność patrzenia oczami Chrystusa, a nie w oczy Chrystusowi (A. Gesché). Prelegent przywołał myśl papieża Franciszka, który podkreśla, że racją wcielenia jest miłość, a nie ekspiacja za grzechy. Większą szansę zmienić czyjeś życie ma miłość niż stawianie grzechu w centrum teologii. (3) Oprócz tego znaczenie ma propagowanie antropocentryzmu w przepowiadaniu. Do odnalezienia wartości w Chrystusie bardziej może się przyczynić odpowiedź na pytanie, dlaczego wato za Nim iść, niż stawianie wymagań i świadomość zobowiązań. Teologia powinna odpowiadać na problemy życiowe (jak żyć?), a nie tylko formułować prawdy wiary (K. Rahner).

Warto przemyśleć stosowanie takich form duszpasterskich, które nie służą już spotkaniu Boga. (4) Inna poruszana kwestia związana z rozumieniem religijności to tzw. noetyczna religijność. Jest ona szansą na rozwój również intelektu, podczas gdy sprowadza się do wydarzeniowości i świętowania (J. Tischner). Znaczenie ma przede wszystkim inwestowanie w ludzi (logos), w znajomość sensu, a nie w mury (w intelekt, a nie w materię). Ważne jest przekazanie ognia, a nie popiołu (W. Kasper). (5) W punkcie poświęconym eklezjologii ludu Bożego ks. Wąsek podkreślił, że Kościół jest dla ludzi, a nie ludzie dla Kościoła (H. Küng). Dlatego Kościół jest po prostu ludzki, a czasem nawet nieludzki (T. Halik). Nie klerykalizm, lecz towarzyszenie powinno mieć w nim miejsce, podobnie jak większe zaangażowanie i odpowiedzialność świeckich (B. Sesboué). (6) I wreszcie była mowa o dialogu interdyscyplinarnym. Jego zadaniem jest odnowa kultury tak kościelnej, jak i naukowej. Edukacja teologiczna musi wznieść się na wyższy poziom i dialogować z naukami przyrodniczymi, co może zagwarantować skuteczność ewangelizacyjną (M. Heller).

Na temat „Kościół i księży w opinii młodzieży” mówił ks. dr Tomasz Adamczyk z Instytutu Nauk Socjologicznych KUL. Na wstępie podkreślił, że obrona przez niego perspektywa socjologiczna polega na opisie przeprowadzonych badań, nie zaś na ich ocenie, na deskrypcji, a nie normatywności. Zaprezentowane badania (wykonane w archidiecezji lubelskiej) dotyczyły dynamiki zmian religijności młodzieży, której charakterystykę pokrótce omówił. Jej specyficzną cechą jest zanurzenie w cyberprzestrzeni, dlatego można ją nazywać młodzieżą cyfrową (4.0). Mimo to badania wykazały, że młodzi potrzebują relacji osobowych. Wprawdzie tworzą je z kolegami czy przyjaciółmi, ale tylko w niewielkim stopniu z rodzicami. Dla współczesnej młodzieży autorytetami nie są ani pedagodzy, ani nauczyciele. Nie jest nim również Kościół. Prelegent podkreślił, że młodzież potrzebuje autorytetu osobistego, a nie instytucjonalnego. Dodał, że nie tylko Kościół, lecz wszystkie inne instytucje przeżywają podobny kryzys.

Na podstawie badań okazało się, że młodzież poszukuje sensu życia nie w religii, a w zaufaniu do ludzi. Szczęście daje jej nie rodzina, a miłość, a rodzina o tyle, o ile jest w niej miłość. Ks. Adamczyk zaznaczył, że coraz więcej młodych ludzi poszukuje duchowości poza Kościołem. Obok sekularyzacji współczesność cechuje także pluralizm, czyli wielość ofert na polu duchowości. Oprócz tego znamienne jest i to, że młodzi oddzielają religijność od moralności.

W opinii młodzieży nie do zaakceptowania u księży jest brak tolerancji, hipokryzja, materializm, chciwość, angażowanie się w politykę, ciasne poglądy. Natomiast najbardziej cenione jest u nich człowieczeństwo, dobry stosunek do ludzi, wyrozumiałość, tolerancyjność. Przy czym młodzi nie żądają od księży heroizmu. Najbardziej cenią u nich autentyczność i duchowość, spójność przepowiadania i postępowania. Młodzi oczekują od księży dostępności i otwartości w rozmowach na tematy i problemy dzisiejszych nastolatków. Z kolei od Kościoła spodziewają się zwłaszcza przestrzeni do nieformalnych

spotkań, dyskusji, wspólnego odpoczynku, wysłuchania problemów, zaangażowanego towarzyszenia.

„Współczesne zagrożenia dla życia Kościoła” to temat, który przybliżył red. Krzysztof Ziemięć z TVP w Warszawie. Jego wystąpienie nie miało charakteru naukowego. Polegało raczej na podzieleniu się spostrzeżeniami i refleksją dotyczącą Kościoła, jaka rodzi się u katolickiego dziennikarza. Pierwszą część swojego wystąpienia poświęcił scharakteryzowaniu cywilizacji Zachodu głównie w aspekcie etycznym i religijnym. Wskazując zmiany zachodzące w kulturze, mówił także o zmieniającej się roli Kościoła. Następnie przybliżył zagrożenia dla Kościoła w Polsce. Zaznaczył, że jedne z nich pochodzą z zewnątrz, a inne mają swe źródło w samym Kościele. Do tych pierwszych zaliczył kwestię obecności Kościoła w życiu publicznym (w tym próby wyeliminowania Kościoła z racji na funkcję formowania umysłów i serc), potrzebę zmierzania się ze skandalami, oczyszczenie, umiejętne odnoszenie się do doniesień medialnych.

Redaktor Ziemięć przedstawił także zagrożenia wewnętrzne: niemoc, letniość, duchowe odrzucenie paradygmatu Kościoła. Zaapelował o stawanie w obronie św. Jana Pawła II oraz nawiązywanie do jego nauczania. W odpowiedzi na głód duchowy wśród wiernych, motywował do podniesienia poziomu pracy duszpasterskiej i przeciwstawiania się rutynie i lenistwu. Jego zdaniem, zahamowanie spadku roli Kościoła może nastąpić wskutek odrzucenia hipokryzji, opowiedzenia się za autentycznością oraz podnoszenia poziomu wykształcenia (religijnego oraz naukowego). Ponieważ duszpasterze i duszpasterstwo jest emanacją społeczeństwa, redaktor stwierdził na koniec, że istotne znaczenie ma różnorodna troska o społeczeństwo, które współtworzy Kościół.

Podsumowanie sympozjum stanowiło krótkie wystąpienie ks. dr. hab. Tomasza Kopiczki z UKSW w Warszawie pt. „Kościół świętych czy buntowników?”. Prelegent wymienił trzech świętych, którzy, zdaniem im współczesnych, uchodzili za buntowników, lecz z czasem okazali się reformatorami Kościoła, dającymi przykład świętego życia (św. Bernard z Clairvaux, św. Teresa z Avila oraz bł. Antonio Rosmini). Następnie poprowadził dyskusję.

Trzej prelegenci zostali poproszeni przez ks. Kopiczko o ustosunkowanie się do pytania, czy dzisiejszy Kościół potrzebuje buntowników? W odpowiedzi ks. Adamczyk podkreślił, że potrzeba dziś chrześcijaństwa tego samego ducha, co pierwsi chrześcijanie. Redaktor Ziemięć zaznaczył, że współczesne media uwielbiają buntowników. Ks. Wąsek zauważył, że istotne znaczenie ma źródło buntu oraz jego ukierunkowanie. Jego zdaniem, reforma Kościoła powinna przebiegać drogą ewolucyjną, czyli zachowującą to, co dobre, a nie rewolucyjną – niszczącą dobre rozwiązania.

Na zakończenie głos zabrał bp Jerzy Mazur, który podziękował prelegentom oraz organizatorom sympozjum. Zaznaczył, że w Kościele potrzebna jest rewolucja na kształt kopernikańskiej. Bogu a nie człowiekowi należy się centralne miejsce w Kościele.